THE DAILY HEBREW JOURNAL

I. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., Ltd. —
251-253 Queen Street West Telephone Adelaide 3987

SUBSCRIPTION RATES: $4.00 PER YEAR
SINGLE COPY 2c.

Entered as Second Class Mail Matter at P.O. Toronto, Ontario
January 22nd, 1913

די קאלטקייט צום קריעג ביי אונזערע שכנים

ווי א קייבעל פון פאריז מעלדעט, זאל געגעראל פיירשינג, דער קאמאנדיר פון דער אמעריקאנער ארמיי אין פראנקרייך האבען ערקלערט פאר א פערטרעטער פון דער „אסאשיאייטעד פרעס", אז די מלחמה קען געוואונען ווערען נאר דאן, ווען אמעריקא וועט ארבייטען הארמאניש מיט די אלייאירטע. אין וועט קענען אריינשטעלען א גרויסע און גוט־ מע ארמיי, אין ער בעהייערט דארום. דאס וואס דאס אמעריקאנער פאלק איז ניט געגוט בעגייסטערט פאר דער מלחמה.

עס איז ניט בעוואוסט וויפיעל אמת עס ליעגט אין דער ערטשער מיינונג פון געגעראל פיירשינג'ס ווערטער, אבער אז די צווייטע העלפט — אז דאס אמעריקאנער פאלק איז ניט גענוג בעגייסטערט פאר דעם קריעג — אז דיעזע מיינונג איז א ריכטיגע, אין דעם צווייפעלט ניט קיינער. ווייל אויף שרעק און מרים זעהט מען די קאלטקייט. אין ווייל מען דאס לעצטע אויפפאר פון אלס א רעזולטאט פון א גאנצער רייהע אורזאכען, וועלכע האבען עס ברוך געזעזען, און פון וועלכען די קאלטקייט איז א פאלגע, איז עס גאנץ פארשטענדליך. מעג זיך געגעראל פיירשינג ווי וויא־נדערען וועגען דעם.

יאהרען לאנג איז דער הערשענדער פרינציפ אין דער אמעריקאנער פאליטיק געווען די מאנראו דאקטרין, און דאס לעצטע איז שוין געווארען ווי א טראדיציע. די מאנראו דאקטרין האט דאך געמיינט ניט אנדערש אז פונקט אזוי ווי איראפא דארף ניט שטעקען איהר נאז אין אמעריקא, אזוי דארף אויך ניט אמעריקא צו הערען מיט'ן איראפייאישען דיפלאמאטען־שפיעל, און מיט אמאהל ווערט מיט דיעזער טראדיציע געריסען, אין אמעריקא געהמט אויך א האנד אינ'ם בליטיגען שפיעל. וואלט מען נאך ווי עס איז געזוכט צו ערקלערען דיעזע ענדערונג אין דער פאליטיק, וואלט דער אמעריקאנער נא רנים אזוי מבולבל געווארען, האט מען אבער איהם ניט געזוכט צו ערקלערען. ווארום מען מוז אבשאפען די מאנראו־דאקטרין, קוקט ער דארום קרום אויפ'ן גאנצען עסק אין איילט זיך דאריבער ניט צו פערבייטען דעם צווייטען אנציג אויפ'ן מיליטעריישען.

„דער אמעריקאנער האט געוואוסט אז איב א געפאהר בעדראהטעט אונס, זיין היים, זיין לאנד, איז עס גאר פון אן אנדער ווינקעל, — פון יאפאן. די פעלטיגיעס, די פאליטישעס, זואל סטרים, אלע האבען דיעזע שרעק צווישען דעם אמעריקאנער שטארק צובלאזען, און אין איין שעהנעם פריהסאמען ערקלערהרט מען איהם גאר אזן א שום „פאר וואס" אין „פאר ווען", אז די געפאהר לויערט גאר ערגעץ אנדערש. פערשטעהט ער עס טאקי ניט. אין פיילט זיך דאריבער צו פערבייטען די אנגענעהמע היים אויף דער נאסער טראנשעע.

מאדערנע מלחמות קענען שוין מעהר ניט געפיהרט ווערען אזוי, ווי זיי זענען געפיהרט געווארען אין אמאהל, ווען דער בלינדער בעפעהל פון קע־ניג איז געגנג געווען אז דאס פאלק זאל געטרייבען ווערען צו דער שחיטה עס מוז זיין אן אידעע, א „פאר וואס", א ציעל פאר וואס דאס בלוט צו פער־גיסען. א צוועק פאר וואס מען זאל דאס לעבען צום מזבח אלס קרבן ברענג־גען. יעדעס קריעגס־פאלק, יעדעס לאנד וואס האט קריעג ערקלערהרט, האט א ציעל, פאר וואס די זיהן פערגיסען זייער בלוט, ווארום זיי פיילען לעבענדיגערהייד אין די טראנשעען. וואס זענען אבער די ציעלען פון דער אמעריקאנער רעפובליק, פון די פעראייניגטע שטאאטען?

מען פאדערט אויף רעכטס און אויף לינקס, אז מען זאל דיעזע קריעגס־ציעלען ערקלערהרען. עס פאדערען עס רעכטע מענאמארען אזוי גוט ווי עקסטרעמע סאציאליסטען, אין דאך שווייגט מען. וועלכעס ישע זאל ארויסרופען ביים אמעריקאנער פאלק קענע בעגייסטערונג, וועלכע גענעראל פיירשינג וואלט וועלען זעהן אן זי זאל זיין.

איין ציעל ערקלערהרט מען, צו פערזיכערען דער וועלט דעמאקראטיע, אדער דעמאקראטיע פאר דער וועלט. אבער דאס אמעריקאנער פאלק וויינט גום פון דעם שפריכווארט אז „טשאריטי בעגינס עט האום". אין אויב מען דארף פערזיכערען די דעמאקראטיע, דארף מען ניט אנהייבען מעבר לים, נאר טאקי אויף דער אייגענער שוועל. וואו מען וועגט די ליטשלים, וואו מען מאכט פאנראמען אויף סטרייקענדע־טיינער, און וואו מען שרייבט פיעלע בלעטלאך געשיכטע ווי די קאלאראדא־פאסירונגען.

וואלט דער קריעג נאהענט געווען צו אמעריקא, וואלט מען אויף א גאס פון אן אמעריקאנער שטאדט געקענט הערען דאס ברימען פון די קאנאנען, וואלט עס פיעלייכט מעהר בעגייסטערונג אנגעצונדען, וואלט עס פערדעקט די אנדערע עולות, מעהר ווי צוויי טויזענד מיילען טהיילען אבער אמעריקא אב פונ'ם שלאכטפעלד, און דארום גליטשט זיך ניט דעם אמעריקאנער יונגענמאן צו מאכען די פארגעלעגענע „פרייע רייזע" נאך פראנקרייך.

די זיהן פון אינזער שכנה'שען לאנד זועלען מוזען בלייבען קאלט צו דער יעצטיגער בלוטיגער מלחמה אזוי לאנג, ווי עס איז ניט קלאהר געווא־רען די צוגייפבינדונג פון די אמעריקאנישע אינטערעסען מיט דער קריעג. אזוי לאנג, ווי דאס וועט ניט געטהאן ווערען, אזוי לאנג הערשט בלייבען ריכטיג, אבער אויב זיי זענען א פארוויארף, און זיי זע־נען עס דאך, דארפען זיי ניט געציעלט זיין צום פאלק, צום המון, נאר צום ווייסען הויז, וואו מען דענקט אז עס איז גענוג א פאלק צו בעגייסטערען פאר קריעג דורך דעקרעטען און געזעצען, און נאר דורך דעם אליין.

שוהל־פרעזידענטען נעדענקט עס!

באלד וועט זיך אנפאנגען דער סעזאן פון די שוהל־טיקעטס, דער געוועהנליכער מסחר פון אלע יאהרען. ווען אידען הייבען זיך אן צו בעזאר־גען מיט אידישקייט.

געדענקט, אין די מלחמה קרבנות.

ניט קיין נייעס איז עס, נאך פאר א יאהרען איז עס געטהון געווארען אויף יעדען שוהל־טיקעט. האט מען צוגעקלעבט אן עקסטרא פינף סענטס־גע מארקע פאר די מלחמה קרבנות. זאל עס היי־יאהר אויך געטהאן ווע־רען.

זאל קיין שוהל ניט פערקויפען אהן דיעזע מארקעס פונ'ם היגען מלחמה־קאנפערענץ.

די ענגלישע פרעסע אין אמעריקא

פון דר. א. א. ראבאק

דאס קעפעל איבער אונזער ארטיקעל ווערט, דאכט זיך, גאנץ בפירושער קען שוין ניט זיין, אין דאך — אט דאס די אומשטענדען פון דעם אירי שען פאלק — מוז אנווייזען אין סאמע אנ הויב אז איינגעגנעליך זיינען פארהאן דריי פערשיעדענערליי אידישע פרעסעס חוץ דער העברעאישער אין אמעריקא, און דער פאר וואלט עס געווען ניט בעשטימט זענען ווען מען רעדט בלויז וועגען א אידישער פרעסע אין אמעריקא.

ערשטענס, דארף מען ניט פערגעסען, אז פונקט ווי אין פיעלע אנדערע לענ־דער ליעגען די וויכטיגסטע אמעריקאנער צייטונגען אין אידישע הענד. עס איז גאנץ אלגעמיין בעוואוסט, אז די בעלי־בתים פון דער וויכטיגסטער צייטונג אין אמעריקא — דהי ניו יארק טיימז — זיינען אידען, אז „דהי ניו יארק וואר־לד" וואס איז כמעט אזוי איינפלוסרייך ווי די ערשטע איז געגרינדעט געווארען פון יאזעף פוליטצער און ווערט איצט געפיהרט פון זיין זוהן. אז דער אדמיניסטראטאר פון די הוירסס צייטונגען איז א איד איז א פאקט וואס איז גאר ווינציג בעקאנט אפילו אין דשור נאליסטישע קרייזען. אויך איז גוטיג צו דערמאהנען, אז א סך פון די גרעסטע צייטונגען אין שיקאגא, פילאדעלפיא, באס טאן א. א. וו. ווערען אדער רעדאגירט אדער געשעפטליך געפיהרט פון אידען.

אין א געוויסען זין, אלזא, קען מען פערלעכענען אז די אלע צייטונגען וואס זיינען אויפגעבויט געווארען דורך אידישע ענערגיע און אידישע פעהיגקייטען אלס א אידישע פרעסע, און פון אנטי־סעמיטישע הערען מיר מאנכע אפט אז אזוי־גע ווערטער וואס זיינען, אין תוך, גענו־מען, ווייס ניט קיין גנאי.

ווען מיר רעדען דא אבער וועגען דער ענגליש־אידישער פרעסע מיינען מיר פשוט די אידישע צייטונגען וואס ווערען געגרינדעט אין דער ענגליש־ער שפראך לטובת די מעהר אדער ווייניגער א סימי לירטע אידען און זייערע קינדער. פון די אומשטענדען, ביינונגען און ריכטונגען ביי די ראזיגע צייטונגען קען מען זעהר פיעל לערנען, ווען מען פערגלייכט זיי מיט דער אידישער פרעסע וואס געהט ארויס פאר די אידען פון דער נהעטא.

מען וואלט זיך נעקענט פארשטע־לען אז אזוי ווי די ענגליש־אידישע צייטונ־גען פערטרעטען די אינטערעסען פון די רייכערע אידען, וואלטען זיי זיך בעדארפט געפיינען אין א גוטער מאטעריעלער לאגע, אין מען וואלט אויך נעקענט מיינען אז אזעלכע צייטונגען זיינען פארהאן אין יע דער גרעסטער שטאדט פון די פעראייניג־טע שטאאטען, שטעלט זיך אבער ארויס, אז ניט די ערשטע סברה, ניט די צווייטע אז ניט קענען דער ווייס פאר־שריי מער אין איינפלוסרייכער אידישער פרע סע זיינען די ענגליש־אידישע צייטונגען זילפאלאן אין פיהרען א געמוטשעטען לע־בען, בולטער קומט נאך ארויס אט די ער שיינונג וועגן מען דערמאהנט זיך נאר אז אט דיזעלבע צייטונגען האלטען אין איין מענה'ן אז אידיש האט דא ניט קיין שום באדען, און אז עס דארף נאך נעהמען איין דור ביז וואנען די פאלקס־שפראך וועט אונטערגעהן.

דערווייל וועהנען מיר, אז עס קומען אלץ צו נייע אידישע צייטונגען בעת עס־גליש־אידישע הערען אויף צו ערשיינען, חוץ דעם זעהט זיך אן אין אלע ענגליש־אידישע צייטונגען א בלוט־ארעמקייט אין מאטעריאל וואס די פיינע פאפיער און גוטער דרוק קענען בשום אופן ניט פאר־ניטיגען פאר דעם מיט דעם לעזעד־שטאף מוז מען אפט אנקומען צו אידישע צייטונ־גען, „פארם דהי אידיש" — דיזעלבע שפראך — „ווארנאן" — וואס דארף אין ניכען אבשטארבען, לויט זייער חשבון.

א ליאדע וואכענצייטונג אין אידיש האט א גרעסערען איינפלוס אין א שטאדט ווי איהר אריסטאקראטישע קאנקורענטקע, און עס זיינען ניטא קיין אויסזיכטען אז די לאנג זאל זיך ענדערן. עס איז נראה ניט קיין מוז, אז דע ענגליש־אידישע פרע סע זאל זיין אזוי אנזעהנליכען, ווארום אט זעהען מיר דאך אז דער לאנדאנער „דזשואיש קראניקל" איז א וויכטיגער פאקטאר, אויב ניט א מאכט, אין ענגלישען יודענטהום. דער „דזשואיש קראניקל" איז געווארען א מוסטער פאר די הינע נעמיג דען־צייטונגען. מען האט זיך געפלייסט נאכצומאכען אלע „פיטשורס" מיט אלע פיטשעווקעס פון יענער צייטונג, אבער הפנים די ארבייט האט זיך ניט אינגאנצען איינגעגעבען. מיר מוזען זיך אויך הענען מיט דעם אונטערשיעד וואס הערשט צווישען אן אידישע פרעסע, און אנטי־סעמיטישע הערען מיר מאנכע אפט אז אזוי־גע ווערטער וואס זיינען, אין תוך, גענו־מען, ווייס ניט קיין גנאי.

ווען מיר רעדען דא אבער וועגען דער ענגליש־אידישער פרעסע מיינען מיר פשוט די אידישע צייטונגען וואס ווערען געגרינדעט אין דער ענגלישער שפראך לטובת די מעהר אדער ווייניגער א סימי לירטע אידען און זייערע קינדער. פון די אומשטענדען, ביינונגען און ריכטונגען ביי די ראזיגע צייטונגען קען מען זעהר פיעל לערנען, ווען מען פערגלייכט זיי מיט דער אידישער פרעסע וואס געהט ארויס פאר די אידען פון דער נהעטא.

מען וואלט זיך נעקענט פארשטע־לען אז אזוי ווי די ענגליש־אידישע צייטונ־גען פערטרעטען די אינטערעסען פון די רייכערע אידען, וואלטען זיי זיך בעדארפט געפיינען אין א גוטער מאטעריעלער לאגע, אין מען וואלט אויך נעקענט מיינען אז אזעלכע צייטונגען זיינען פארהאן אין יע דער גרעסטער שטאדט פון די פעראייניג־טע שטאאטען, שטעלט זיך אבער ארויס, אז ניט די ערשטע סברה, ניט די צווייטע אז ניט קענען דער ווייס פארשריי מער אין איינפלוסרייכער אידישער פרע סע זיינען די ענגליש־אידישע צייטונגען זילפאלאן אין פיהרען א געמוטשעטען לע־בען, בולטער קומט נאך ארויס אט די ער שיינונג וועגן מען דערמאהנט זיך נאר אז אט דיזעלבע צייטונגען האלטען אין איין מענה'ן אז אידיש האט דא ניט קיין שום באדען, און אז עס דארף נאך נעהמען איין דור ביז וואנען די פאלקס־שפראך וועט אונטערגעהן.

דערווייל וועהנען מיר, אז עס קומען אלץ צו נייע אידישע צייטונגען בעת עס־גליש־אידישע הערען אויף צו ערשיינען, חוץ דעם זעהט זיך אן אין אלע ענגליש־אידישע צייטונגען א בלוט־ארעמקייט אין מאטעריאל וואס די פיינע פאפיער און גוטער דרוק קענען בשום אופן ניט פאר־ניטיגען פאר דעם מיט דעם לעזעד־שטאף מוז מען אפט אנקומען צו אידישע צייטונ־גען, „פארם דהי אידיש" — דיזעלבע שפראך — „ווארנאן" — וואס דארף אין ניכען אבשטארבען, לויט זייער חשבון.

א ליאדע וואכענצייטונג אין אידיש האט א גרעסערען איינפלוס אין א שטאדט ווי איהר אריסטאקראטישע קאנקורענטקע, און עס זיינען ניטא קיין אויסזיכטען אז די לאנג זאל זיך ענדערן. עס איז נראה ניט קיין מוז, אז דע ענגליש־אידישע פרע סע זאל זיין אזוי אנזעהנליכען, ווארום אט זעהען מיר דאך אז דער לאנדאנער „דזשואיש קראניקל" איז א וויכטיגער פאקטאר, אויב ניט א מאכט, אין ענגלישען יודענטהום. דער „דזשואיש קראניקל" איז געווארען א מוסטער פאר די הינע נעמיג דען־צייטונגען. מען האט זיך געפלייסט נאכצומאכען אלע „פיטשורס" מיט אלע פיטשעווקעס פון יענער צייטונג, אבער הפנים די ארבייט האט זיך ניט אינגאנצען איינגעגעבען. מיר מוזען זיך אויך הענען מיט דעם אונטערשיעד וואס הערשט צווישען אן אידישע פרעסע, און אנטי־סעמיטישע הערען מיר מאנכע אפט אז אזוי־גע ווערטער וואס זיינען, אין תוך, גענו־מען, ווייס ניט קיין גנאי.

ווען מיר רעדען דא אבער וועגען דער ענגליש־אידישער פרעסע מיינען מיר פשוט די אידישע צייטונגען וואס ווערען געגרינדעט אין דער ענגלישער שפראך לטובת די מעהר אדער ווייניגער א סימי לירטע אידען און זייערע קינדער. פון